

100 година српског војног ваздухопловства 1912-2012. године
20 година Удружења пензионисаних војних летача и падобранаца Србије

ВАЗДУХОПЛОВНИ

Издаје: Удружење пензионисаних војних летача
и падобранаца Србије. ЗЕМУН, Штросмајерова број 1

БИЛТЕН

Број 2, фебруар 2012. године

СЛАВА МУЗЕЈА ВАЗДУХОПЛОВСТВА БЕОГРАД

Музеј ваздухопловства Београд свечано је обележио своју крсну славу Срећење Господње 15. фебруара. У том највећем храму ваздухопловства и ризници ваздухопловног блага окупили су се пријатељи Музеја да заједно са запосленима прославе славу. Присутне је поздравео директор Музеја ваздухопловства Београд, Предраг Грандић.

Музеј ваздухопловства Београд отворен је у Сурчину 21 маја 1989. године. Спада међу веће у свету. Фебруара 1957 године у Команди РВ и ПВО формирано је Одељење за историју и музеј ваздухопловства, које је 1960. прерасло у Музеј РВ и ПВО. Крајем 1968. донета је одлука да се Музеј гради у оквиру комплекса међународног аеродрома Београд, данас аеродром "Никола Тесла".

Идејно решење објекта одабрано је крајем 1969. године. На архитектонском конкурс је, између 42 приспела рада, изабран пројекат архитекте Ивана Штрауса из Сарајева. На челу оцењивачког тима налазио се тадашњи командант РВ и ПВО генерал пуковник Виктор Бубањ, потпредседник је био академик Александар Дероко.

Да би се што успешније реализовао програм изградње и опремање Музеја, 1979. године, основан је Музеј југословенског ваздухопловства у оснивању, који је постао заједничка институција ССНО-а (КРВ и ПВО) и дванаест институција и предузећа. При томе је задржана и ранија формација Музеја РВ и ПВО. Изградња објеката одпочела је крајем 1975, Музеј отвори врата првим посетиоцима на Дан ваздухопловства 21. Маја 1989. године.

Укупна корисна површина објекта Музеја износи 10.755м² и распоређена је на шест етажа. Документациони центар Музеја обухвата читаоницу са 14 радних места, депо књига и техничке документације и фото-лабораторију. На истом нивоу смештене су и радне просторије управе и стручног особља Музеја

Изложбени сегмент у објекту омогућава једновремену посету око 750 посетилаца, уз њихово раздвајање по изложбеним етажама, биоскопима и ресторанима. Библиотека Музеја располаже са око 10.000 томова књига годишњака и часописа.

СРБИЈА ПРОСЛАВИЛА ДАН ДРЖАВНОСТИ

Србија је низом свечаности и у присуству државног врха земље прославио Дан државности, 15. фебруар, а централна манифестација одржана је у Дому Народне скупштине.

Том приликом, председник Србије **Борис Тадић** уручио је истакнутим појединцима и установама одликовања за нарочите заслуге у области спорта, културе, безбедности, медицине, науке...

Дан државности Србије слави се на Срећење у знак сећања на 15. фебруар 1804. године, кад је у малом шумадијском месту Орашцу почела борба за коначно ослобођење од петовековног робовања под Турцима. Истог датума, на Срећење, 1835. године, кнез Милош Обреновић прогласио је први српски устав, који је сматран за један од најлибералнијих и најмодернијих у Европи тог времена.

Овај датум је узет као почетак стварања модерне српске државе и као национални празник се слави од 2001. године.

ПОСТАВЉЕЊА И УНАПРЕЂЕЊА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

Указом Председника Републике Србије, 15. фебруара 2012. године поводом Дана државности Републике Србије, постављене су и унапређене високе старешине Ваздухопловства и ПВО и Војске Србије:

- бригадни генерал **ГОРДИЋ** Лазара МИО-ДРАГ постављен је за заменика команданта Команде В и ПВО. Рођен је 14. септембра 1959. године у Бијељини. Војну академију, смер ПВО завршио је 1981. Генералштабну школу 1995. а Генералштабно усавршавање 2003. Магистар друштвених наука је од 2006. године, а доктор од 2008. На дужности команданта 250. ракетне бригаде за противваздухопловна дејства је од 26. априла 2007. године.

- пуковник **ЈОКСИМОВИЋ** Томислава ДЕЈАН, постављен је за начелника штаба Команде В и ПВО. Рођен је 4. априла 1961. године у Прокупљу. Ваздухопловну војну академију завршио је 1984., Командно штабно усавршавање 1996., а Генералштабно усавршавање 2003. На дужности команданта 98. вбр је од 23. маја 2007. године.

- пуковник **ЖАРКОВИЋ** Николе ДУШКО, постављен је за команданта 250. ракетне бригаде В и ПВО, унапређен је у чин бригадног генерала. Рођен је 26. јануара 1968. године у Бенковцу. Војну академију, смер АРЈ ПВО завршио је 1990., Генералштабну школу 1999., а Генералштабно усавршавање 2006. На дужности начелника штаба у Команди Ваздухопловства и ПВО је од 15. фебруара 2011. године.

- бригадни генерал **ДРАГАНИЋ** Стојана ЈОВИЦА, унапређен је у чин генерал-мајора. Рођен је 31. јануара 1960. године у Крушевцу. Ваздухопловнотехничку војну академију завршио је 1984., Генералштабну школу 1997., а Школу националне одбране 1999. На дужности начелника Управе за обуку и доктрину (Ј-7) је од 31. јануара 2011. године.

- пуковник **БАНДИЋ** Бранка ПРЕДРАГ унапређен је у чин бригадног генерала. Рођен је 24. јула 1968. године у Београду. Ваздухопловну војну академију завршио је 1991., Генералштабну школу 1999. а Генералштабно усавршавање 2009. године. На дужности команданта 204. ваздухопловне бригаде Ваздухопловства и ПВО је од 18. марта 2011. године.

- бригадни генерал **БОРЂЕВИЋ** Петронија СЛАЂАН ванредно је унапређен у чин генерал-мајора. Рођен је 2. марта 1965. у Крагујевцу. Војну академију, смер АРЈ ПВО завршио је 1988., Генералштабну школу 2000., а Генералштабно усавршавање 2007. године. На дужности начелника Управе за кадрове Сектора за људске ресурсе МО РС је од 16. јула 2007. Помоћника МО за људске ресурсе је од 8.12.2008. године.

- бригадни генерал **РАДОВАНОВИЋ** Тугомира ГОРАН постављен је за заменика команданта Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије, и унапређен у чин генерал-мајора. Рођен је 14. октобра 1962. године у Зајечару. Војну академију, смер ПВО завршио је 1984., а Школу националне одбране 2001. Последипломске студије ратних вештина завршио је 1997., а Магистеријум ратне вештине 1998. На дужности заменика команданта Команде за обуку је од 16. 03. 2011. године.

- бригадни генерал **ВЛАДИСАВЉЕВИЋ** Љубише ДРАГАН, постављен је за директора Војнообавештајне агенције МО Републике Србије. Рођен је 15. јуна 1962. године у Баточини. Ваздухопловну војну академију завршио је 1985., Генералштабну школу 1996., а Школу националне одбране 2002. На дужности заменика директора Војнообавештајне агенције је од 17. јула 2009. године.

Уз 8. март дан жена ЧЛанице

УДРУЖЕЊА ЗА ПРИМЕР

Њихов допринос раду и активностима УПВАПС је драгоцен, а како и не би био, кад су оне деценијама, живећи у свету ваздухопловства спознале и све оне његове најтананије нити. Иако се послове у авијацији не деле на мушке и женске, ипак, у неким стварима, жене то ураде боље, лакше и једноставније. Тако раде и наше чланице: Мила Свалина, Вукица Величковић и Душанка Ђинђић. Свака на свој начин, а и све њих три заједно постале су нераскидиви део удружења дајући му посебан патину - достојанства, озбиљности, продуктивности. **ЧЕСТИТАЈУЋИ ИМ 8. МАРТ ДАН ЖЕНА** - упућујемо им речи захвалности и најдубље поштовања.

Госпођа **МИЛА СВАЛИНА**, супруга ваздухопловца, дугогодишња је благајник УПВАПС и тај свој посао ради одлично. Поред тога, труди се на најбољи могући начин и кроз друге активности допринесе раду удружења. Њен унук Иван поконио је удружењу компјутер.

Госпођа **ВУКИЦА ВЕЛИЧКОВИЋ**, супруга pilota и мајка pilota, такође је дугогодишњи активни члан удружења. Свој допринос УПВАПС конкретно исказује одговорним и стручним радом у вођењу материјално-финансијског пословања УПВАПС. Стручним приступом и доследном применом прописа омогућава да се пословање удружења одвија без тежакости и проблема.

Госпођа, Душанка Ђинђић, супруга pilota, поетеса и сликарка, такође је дугогодишњи активни члан УПВАПС. Дала је изузетан допринос кроз свој стваралачки опус који у суштини носи дубок печат љубави према својој супруги, његовим колегама и коначно удружењу као отелотворењу онога што је био живот њеног сурруга, а и њен, као супруге pilota, авијатичара, ваздухопловца. Поклонила је десетине слика, књига својих песама. Стварајући, она је зауставила време и фокусира сву своју енергију, љубав и своје биће, тако да радећи и стварајући на најбољи начин исказује величанствену моћ људског духа и неправдазићену вредност људског битисања и живота.

Поводом овогодишњег празника - Дана жена, удружење ће им, честитајући празник, уручити скромне поклоне.

ВАЗДУХОПЛОВНА ХРОНОЛОГИЈА

- Фебруар -

- 7. фебруара 1926. године Министарство војске и морнарице, Краљевине Југославије донело одлуку је да се у року од пет година набави преко 800 авиона, већином борбених. Тај програм је поверен углавном домаћој ваздухопловној индустрији.

- 12. фебруара 1913. године је формиран "Приморски аероплански одред".

- 14. фебруара до 1. јула 1920. године (108 дана) пилот Ферарен је прелетео 16.000 км на авиону *Ансалдо*, од Рима до Токија

- 14. фебруар 1901. године, Коста Милетић је ступио у ваздухопловну школу у Русији.

- 14.(1.) фебруар 1912. године, Службени војни лист Краљевине Србије бр.3 приказује цртеже ознака родова и служби, па и ознаке за униформе ваздухопловца и припадника Голубије поште.

- 15. фебруара 1928. године Друштво "Аеропут" отпочело је рад 15.2.1928. године успостављајући ваздушни саобраћај између Београда и Загреба.

- 18. фебруара 1913. године, у Београду Краљ Србије Петар први Карађорђевић прописао је "Уредбу о саобраћају справама, које се крећу по ваздушном простору" - први закон о ваздушној пловодби код нас и један од првих у Европи и свету.

- 22. фебруара 1912. године, Министарство војно Краљевине Србије расписало је конкурс 3 официра и 3 подофицира за изужавање пилотаже.

- 22. Фебруара 1928. године је у Краљевини Југославији донесен Закон о ваздушној пловодби.

- 29. фебруара 1924. године, указом број 8115 одређено је да се 2. август слави као ваздухопловна слава, а 1. април као дан ВТЗ. Другог августа 1923. године краљевским је указом одређено, да се овај датум, тј. Свети Илија обележава као ваздухопловни празник, односно ваздухопловна слава.

ПРВИ СРПСКИ АВИОНИ (1)

“Р.Е.П Тип К “ први авион у нашој војсци

Први авион српске војске потиче из ратног плена. Наиме, након почетка Првог балканског рата, на железничкој станици Топоница код Ниша заплена су два авиона “РЕП тип К” која су била у транзитну према Турској, намењена за њену војску.

Авион “Р.Е.П. Туре К” – “Реп тип К”, конструисао је и произвео у властитој фабрици Робер Есно-Пелтије (Robert Esnault-Pelterie), те отуда и назив имена од почетних слова његовог имена и презимена. Овај проналазач је патентирао пилотску палицу, а познат је и по томе што је конструисао турбину за хидроцентралне елисе за бродске моторе.

Авиони које је заробила српска војска били су најсличнији Типу К.80, али су уместо мотора Гном од 80 КС (59 KW) имали слабији мотор.

Авиони “Р.Е.П. Тип К” су мало коришћени у Аеропланској ескадри Ваздухопловне команде Српске војске. Крајем 1912. године на једном од ових авиона летео је руски пилот Агофанов, а током 1915. године и Војислав Новичић. То је био двосед, скромних могућности, углавном намењен за извиђање и обуку.

Авион “Р.Е.П. Тип К”

Оновни подаци:

- Маса авиона 300 кг
 - Распон крила 11 м
 - Површина крила 20 м²
 - Дужина трупа 7,70 м
 - Максимална брзина авиона 115 км/х
 - Плафон лета 2.000 м
 - Време пењања до плафона 40 минута
- Авион није био наоружан.

Истопар авиона РЕП на железничкој станици Топоница код Ниша

ПРВИ СРПСКИ ПИЛОТИ (1)

МИХАЈЛО ПЕТРОВИЋ, наредник-пилот

Михајло Петровић је наш први школовани пилот авиона. Завршио је француску пилотску школу “Фарман”. Његова пилотска диплома ФАИ (Међународне ваздухопловне федерације) носи број 979 од јула 1912. године, а код нас број један. Наш први пилот рођен је у селу Влакча код Крагујевца 14. јуна 1884. године. После основне школе, коју је у родном селу завршио са одличним успехом, уписао се у Војно занатску школу у Крагујевцу. Школу је напустио на свој захтев у петој години учења, и отишао у Русију с жељом да заврши техничку школу или неко војно училиште. Тамо се разболео. После оздрављења одлучује вратио се у Србију.

По повратку из Русије 1903. године уписао се у артиљеријску подофицирску школу у Крагујевцу. По завршетку школовања 1905. године распоређен је на службу у гардијску јединицу у Нишу. Иако војник по професији у души је био уметник, сликао је и писао песме. Из Ниша је премештен у Крагујевац, а затим у Београд.

У чин наредника унапређен је 1910. године. Почетком 1912. године на конкурс за пилоте, Михајло Петровић је изабран међу првих шест питаоца.

По доласку у Француску крајем маја 1912. године распоређен је у пилотску школу Фармана која се налазила у градићу Етамп код Париза. Инструктори су одмах запазили његову изузетну обдареност за летење. Чувени француски пилот Броден који је пратио прве Петровићеве летове, рекао је за њега да ће “бити ас, јер је миран и презире смрт”.

Само двадесетак дана обуке било је довољно да Михајло Петровић изврши самосталан лет. Први полетео међу нашим пилотима. Тај догађај је изазвао изузетну пажњу, па је дописник листа “Фигаро” из Париза, који је и сам присуствовао том лету, написао велику репортажу о “неустрасивом и дивљења достојном лету српског сержанта.”

Крајем јуна Михајло Петровић испунио је све услове, тако да је 22. и 23. јула положио испите за дозволу пилота. Он је први српски пилот са дипломом, а о његовом таленту показује чињеница да је звање пилота добио месец дана пре осталих српских питаоца.

По повратку у Србију, баш у време када је почео Први балкански рат наредник Петровић је са осталим ваздухопловцима укључен у припреме за ангажовање у ратним дејствима. Први је у Србији 10. децембра 1912. године летео на једном од набављених авиона. У току јануара 1913. године одржавао је на тренажу на аеродрому Трупалско поље код Ниша. Био је одушевљен када је сазнао да ће бити у саставу Приморског аеропланског одреда.

Са Приморским аеропланским одредом дошао је на аеродром Барбалуши код Скадра. Погинуо је извршавајући борбени задатак. Јак удар ветра преврнуо је његов авион, ремен и којима је био везан за седиште се покидао и он је беспомоћан испало из авиона. Тада пилоти нису носили падобране. Наредник Михајло Петровић је сахрањен код цркве у селу Барбалуши 21. марта 1913. године. По завршетку Балканских ратова његово тело је, уз највише почасти и сахрањено на гробљу у Цетињу. Ту је први пилот почивао до 1931. године, када је на захтев породице, пренет и сахрањен у породичну гробницу на Новом гробљу Београду.

СРУШИЛА СЕ ЦЕСНА

Приватни авион у којем је било петоро људи срушио се у четвртак ноћ недалеко од аеродрома код Фрафрукта. Док се приближио аеродром у Еберсбаху код Франкфурта нестало је са радара и убрзо се срушио поред ауто-пута и запалио. Полиција је пронашла три тела. Узрок несреће још није познат, али претпоставља се да је пилот због магле изгубио контролу. Полетио је из Линза у Аустрији. Полиција верује да је у "цесни" било петоро људи, од чега троје путника.

МОРСКА АВИЈАЦИЈА РУСИЈЕ ЋЕ ИМАТИ НАЈНОВИЈЕ БОРБЕНЕ АВИОНЕ

Руска корпорација за авионе „МиГ“ ће испоручити партију летелица намењених за уништавање бродова МиГ-29К/КУБ за руску морнарицу. „МиГ“ ће од 2013. до 2015. предати ратној морнарици Русије 20 авиона МиГ-29К и четири МиГ-29КУБ, што ће бити важан учинак у реализацији дугорочног програма наоружавања армије Русије. Морска авијација Русије ће добити савремене борбене авионе, који не заостају за страним.

АВИЈАЦИЈА САД ПОВЕЋАЛА БРОЈ ЛЕТОВА У ПЕРСИЈСКОМ ЗАЛИВУ

Број летова војних авиона САД у правцу залива је значајно порастао. Амерички авиони лете над Синајским полуострвом, а затим преко ваздушног простора Саудијске Арабије у правцу Персијског залива. САД и савезници су започели пребацивање трупа и војне технике у регион. Сада се Американци налазе на острву Масирах. Око 10 хиљада америчких војника стигло је у Израел на тестирање система противракетне одбране. Британска и француска морнарица, ваздухопловство и специјалци се шаљу у Саудијску Арабију и Уједињене Арапске Емирате.

РУСКИ СТРАТЕШКИ БОМБАРДЕРИ ПОНОВО ЛЕТЕ НАД ОКЕАНИМА

Руска стратешка авијација обновиће крајем јануара патролирање акваторије Црног мора, Атлантика, Тихог и Северног леденог океана. Начелник Генералштаба ОС Руске Федерације, генерал армије Николај Макаров, саопштио је да "стра-

тешко патролирање" неће изостати "упркос нотама (протеста) неких земаља". Макаров је истовремено најавио: Ту-160 и Ту-95МС полетати и са својих матичних и са такозваних оперативних аеродрома. Током 2011. руска стратешка авијација извела је 50 планских патролних летова у различитим правцима.

БОИНГ 735 ПРИНУДНО СЛЕТЕО У РОСТОВУ НА ДОНУ

Путнички Боинг 735 који је одлучио да се врати на аеродром Ростова на Дону због проблема са херметизацијом, успешно је слетео, рекли су у служби за информисање авиокомпаније Донавиа. „Авион који је летео на релацији Ростов на Дону – Дубаи слетео је на аеродром у 17.40 (московско време)", - рекао је представник авионске компаније. У авиону је било осам чланова посаде и 114 путника. Повређених нема.

ХЕЛИКОПТЕР С ВОЈНИЦИМА СРУШИО СУ У ЏУНГЛИ

Осам припадника ваздухопловних снага Гватемале погинуло је јуче када се њихов хеликоптер срушио у џунгли у близини границе са Мексиком. "У хеликоптеру се налазило 8 припадника оружаних снага - 6 чланова посаде и 2 пилота", пренела је агенција Франс прес. Хеликоптер се срушио у близини места Чакалте, око 500 километара северно од престонице Гватемале сити.

МОДЕРНИЗАЦИЈА РАКЕТНО-НУКЛЕАРНОГ ШТИТА РУСИЈЕ

У највећој руској фабрици војно-индустријског комплекса, Воткинској, која производи оперативно-тактичке и стратешке ракете, започела је реконструкција и изградња нових погона. Модернизација ракетно-нуклеарног штита Русија претпоставља да ће удео нових комплекса у саставу ракетних трупа страшетеке намене до 2016. године скочити до 60%. То су комплекси Топољ-М и Јарс. Такође у фабрици се производи Искандер, чије постављање је предвиђено као могућа узвратна мера на постављање америчког система ПРО у Европи. Узимајући све већу потражњу за комплексима ПВО на међународном тржишту, као и неопходност увећања планских испорука система С-400 руској армији, а од 17. године и система С-500, концерн је приступио изградњи две нове фабрике у Поволожју. Једна ће се специјализовати на производњи комплекса. Данас холдинг Алмаз-Антеј обједињује скоро 60 предузећа, института и серијских фабрика и производи читаву гаму средстава ПВО и ПРО.

КОМПЛЕКС „ПАНЦИР“ ВИСОКОПРЕЦИЗНО ОРУЖЈЕ 21.ВЕКА

Војска ваздушно-космичке одбране до 2020. године мора бити у потпуности наоружана зенитним ракетно-топовским комплексом „Панцир-С1" и комплексима С-400 и „Витјаз", изјавио је званични представник Министарства одбране Русије.

Шест комплекса „Панцир-С" који су прошли тестирање на полигонима Ашулук и Капустин Јар су већ део наоружања зенитног ракетног пука бригаде ПВО. Прошле године је комплекс први пут био примењен у великим маневрима „Војна сарадња-2011" и „Штит Савеза-2011". „Панцир" је показао одличне резултате у неутралисању ваздушних циљева на малим и средњим висинама. Нова разрада руских специјалиста „Конструкторског Бироа приборостројенија" из Туле је уникатна и нема аналога у свету.

„Комплекс „Панцир-С1" је способан да уништи крилате ракете, беспилотне летелице, авионе и објекте на земљи, примењујући ракетно или топовско наоружање. „Панцир-С1" је способан да заштити стратешке објекте државне и војне управе. Није искључена његова примена за заштиту нуклеарних централа, што је данас веома важно. „Комбиновано ракетно-топовско оружје омогућава да се непрекидно пуца у циљ почев од максималне удаљености 18-20 км. до удаљености 200 м. у пределима висине од 10 до 15 м. Зенитна ракета је веома ефикасна, а радиолокациони оптички систем управљања ради у неколико таласних дијапазона. Ракета моментално реагује на летећи циљ. Топовско наоружање достиже даљину до 4 000 метара, у висини до 3 км. И на крају, модулни принцип дозвољава да се на основи базе комплекса праве његове различите модификације. Управо комплекс „Панцир-С1", сматрају стручњаци, је та карика која је недостајала да обезбеди максималну ефикасност зенитних средстава. Данас на светском тржишту расте потражња ефикасних система ПВО. Комплекс „Панцир-С1" се извози у низ блискоисточних земаља, интересују се за њега државе Азијско-Пацифичког региона.

КИНА КОНСТРУИШЕ РАКЕТЕ-НОСАЧЕ НОВЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ

Кина ради на ракетама-носачима нове генерације, које ће бити лансиране у космос у наредних пет година, пише данас „Чајна Дејли". Кинески конструктори истовремено раде на три нове ракете – еколошки безбедне, јефтине, поуздане и са добрим ресурсом за модернизацију. Такође се сазнаје да ће експлоатација новог космодрома који се гради на острву Хајнан, и који је ближе екватору од три друга космодрома, почети кроз 2-3 године.

„Ваздухопловни билтен" излази једном месечно. Примерци су бесплатни за чланове УПВЛПС. Текстове одабрао, написао, приредио, уредио и припремио за штампу Златомир Грујић.
E-mail: zlgrujic@gmail.com